

„...lenni bár egy hangnak”

A kilencvenéves korában elhunyt Kányádi Sándor emlékére

Számos lélekcsiklandó vagy éppen sajtódító, kiváló kortárs költő alkot napjainkban, ám Kányádi Sándor azon kiváltságosok közé tartozott, akit kortól függetlenül senkinek sem kell bemutatni. Nemcsak az irodalom kedvelői, kutatói, de mindenki emlékezni fog a 90. évében elhunyt költő szavaira.

Kányádi Sándor 1929. május 10-én az udvarhelyszéki Nagyalambfalván egyszerű földműves családban született. Korán fel kellett nőnie a gyászhoz: édesanyját tizenegy éves korában veszítette el. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte, középiskolai tanulmányait a Székelyudvarhelyi Református Kollégiumban, ahol sok neves erdélyi magyar kapott már útravalóul alapos szellemi táplálékot. A középiskola befejezése után színházművészetire is beiratkozott, de végül a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen végzett magyar nyelv- és irodalom szakon, viszont sohasem tanított. Egész életét az irodalomnak szentelte. A nála fiatalabb Páskándi Géza-nak köszönhetjük, hogy az irodalomkedvelő olvasóközönség megismerhette nevét: 1950-ben közzétették első versét az Ifjúmunkás című lapban.

Pályája gyorsan virágzott az ötvenes években: 1951–52-ben az Irodalmi Almanach segédszerkesztője volt, közben az Utunkban is közölt, 1955–1960 között a Dolgozó Nő munkatársa, 1960–1990 között pedig a Napsugár szerkesztője volt. Tevékenyen részt vállalt az irodalmi életben: iskolák, könyvtárak, művelődési házak állandó vendége volt Erdélyben, Magyarországon és a környező álla-

mok magyarlakta településein is. Nemcsak két fiú édesapja, de millió gyermek kedvenc mesemondója, költője volt. S bár az erdélyi magyar sors témája rendszeresen visszaköszön műveiben, közel sem csak a magyar versszeretőknek adatott meg gyönyörködni, elmélyedni, magára találni Kányádi Sándor szavaiban: műveit a románok kívül angolra, észtre, finnre, franciára, németre, norvégira, oroszra, portugálra és svédre is lefordították.

Irodalomkritikusok szerint lírája sokarcú, amelyben fontos szerepet kapott az erdélyi magyarság megmaradásának tematikája, a reménybe, hitbe vetett bizalom.

Szenet lapátolt és írt

Őszinte, letisztult, érzékeny írásainak és művészi termékenységének köszönhetően hamar korunk legkiválóbb és legismertebb alkotói közé emelkedett. 1955-től 2015-ig harminc verseskötete jelent meg, a hatvanas évek végétől napjainkig pedig tizennyolc meséskönyve. Díjainak számbavétele még en-

nél is hosszadalmasabb feladat: a 60-as évek végétől több mint harminc szakmai elismerésben részesült, egyebek mellett Látó-nívódíjat, Kossuth-díjat, Kölcsey-emlékplakettet, Kölcsey Ferenc millenniumi díjat. A Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjét is megkapta, 2014-ben a Nemzet Művésze címmel tüntették ki. 1997-től a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság tagja, de a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja is volt. Sokan nemcsak a versei miatt, de a legőszintébb szerénységének köszönhetően tisztelték. Számos Kányádi-esten elhangzott, hogy az ünneplés nem volt igazán a költő ínyére, de ha el kellett mennie a világ végére egy kis faluba gyermekeknek verset szavalni, oda örömmel és lelkesedéssel indult.

Az irodalom megingathatatlan bajnoka, lírai hírnöke volt annak ellenére, hogy a versek és próza írást egyaránt elkötelezett al-

azonban sohasem tagadta, s huzugságnak tartotta, ha valaki letagadta a nyilvánvaló, a kommunizmusban senkit sem kímélő, megrendelésre is tollat ragadó alkotói múltat. 1987-ben meghívták a rotterdami nemzetközi költőtárlkozóra, de nem kapott útlevelet, ezért tiltakozásul kilépett a Romániai Írószövetségből. Még 2010 előtt a tulajdonos visszakövetelte azt az államosított lakást, amelyben évtizedekig lakott családjával: a lakást megvásárolták, otthonukká építették át, de menniük kellett Kolozsvárról, azóta Budapesten élt.

Életében is klasszikus

Irodalomkritikusok szerint lírája sokarcú, amelyben fontos szerepet kapott az erdélyi magyarság megmaradásának tematikája, az Istenbe, sorsba, reménybe vetett bizalom, a mindennapi gyönyörűségek és elmúlások. Emellett ízes kifejezéseket használó nyelvűművészek is tartják: a versnyelvvel való „mély, elemi és virtuóz kapcsolatának” köszönhetően az alkotásai könnyen magával ragadják az olvasót – írta róla korábban az Irodalmi Szemle Horváth Kornélia, aki éppen az erdélyi nyelvi gazdagsága miatt emelte ki számos, magyarországi költő sorából.

Műveit azon az elven alkotta, amelyet a költő maga is sokszor hangoztatott, hogy a vers önmagában, csupán szövegével, a költő személyessége nélkül is megállja a helyét. Talán ezért is tudott mindenkihez szólni Kányádi.

Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke a Króniká-

nak így nyilatkozott: igazi klasszikus volt, olyan egyetemes nagy költő, aki a saját értékein túl egyfajta összefoglalója, megújítója és továbbépítője volt a költészetnek. Költői pályájának korai időszakában „a szocialista lelkesedéstől megszállottan” bizakodó verseket írt az élet és a természet szépségéről, a romániai magyarság jövőjéről. A kijózanodás a hatvanas években következett be, ettől kezdve költészetének fő erkölcsi kérdése a közösséghez való hűség és a társadalom drámai konfliktusainak feltárása lett. Balázs Imre József kolozsvári irodalomtörténész szerint nem csupán költő volt, hanem jelenség és evidencia: amikor polifón a Kányádi-vers, akkor is ott lapul a mélyén a bölcsesség pozitív, egy tömbből faragott kisugárzása.

„...lenni bár egy hangnak” – írja a Sójajtás című versében. A vágya többszörösen is teljesült, hiszen már életében nem egy, de iskolások ezrei szóltak a hangján szavak, tucatok és felnőttek találtak belső hangjukra a költő sorai közé mélyedve. Kányádi Sándor mindenkinek írt: iskolások előszeregettel választják mai napig verseit szavalóversenyekre, de az útját kereső fiatal, a válságban élő felnőtt, az elmúlásról gondolkodó öreg egyaránt megtalálja a lelki visszhangját költészetében.

Amikor végleg búcsút veszünk valakitől, azt szoktuk mondani: emlékezzünk rá. Talán ebben az esetben felesleges e felhívás, hiszen nem hal meg végleg az, aki mindenkihez tudott szólni.

KÁDÁR HANGA
FOTÓ: GECSE NOÉMI

Valaki jár a fák hegyén

KÁNYÁDI SÁNDOR

valaki jár a fák hegyén
ki gyűjtja s oltja csillagod
csak az nem fél kit a remény
már végképp magára hagyott

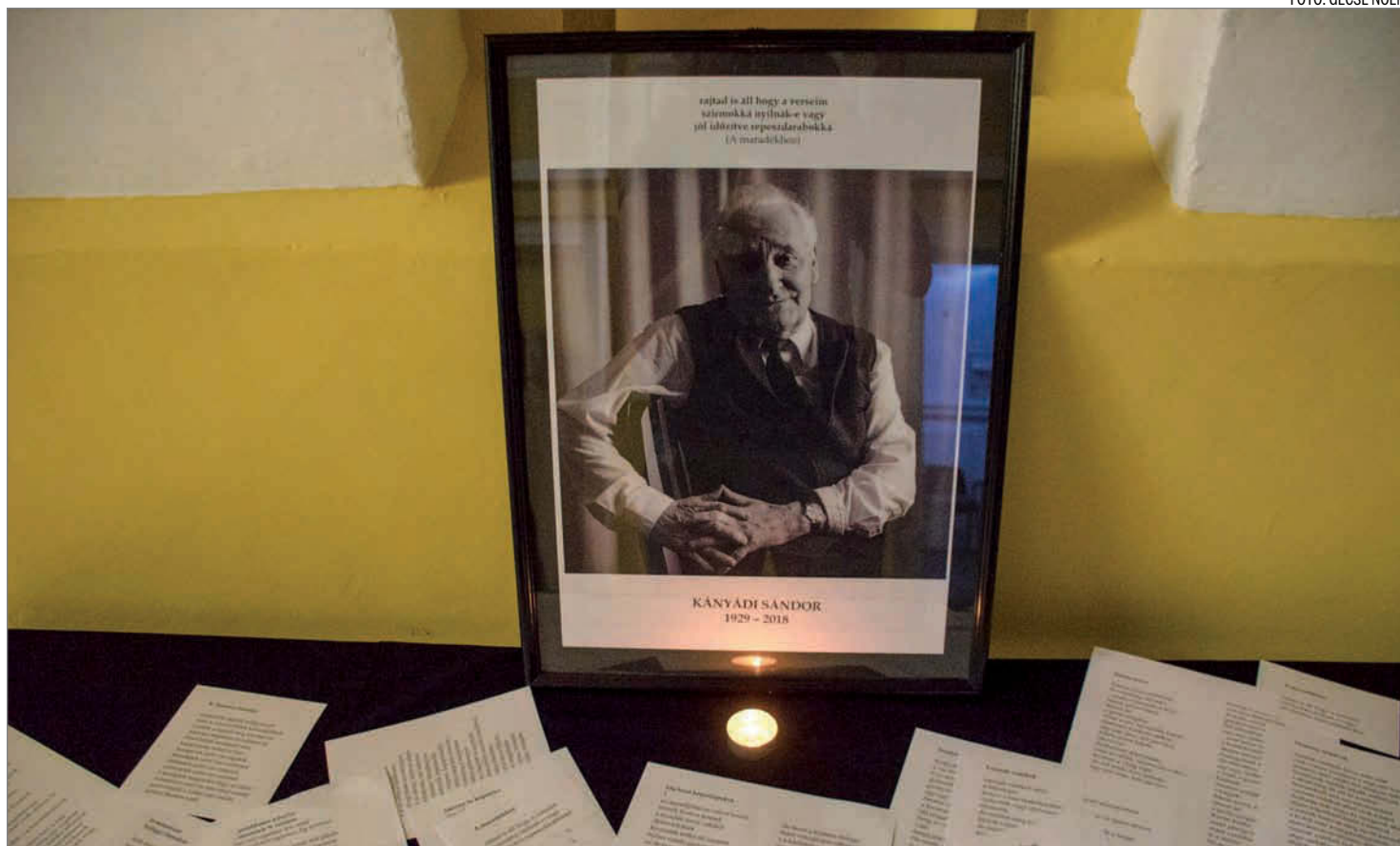
én félek még reménykedem
ez a megtartó irgalom
a gondviselő félelem
kísért eddigi utamon

valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyűjt-e akkor még az én
tűzernél egy új csillagot

vagy engem is egyetlenegy
sötétlő maggá összenyom
s nem villantja föl lelkemet
egy megszülető csillagon

valaki jár a fák hegyén
mondják úr minden porszemen
mondják hogy maga a remény
mondják maga a félelem

1994

Sokan nemcsak versei miatt, de legőszintébb szerénységének köszönhetően tisztelték. Változatos lírájával mindenkihez tudott szólni